

Најбољи интерес детета

ЗОРАНА ДЕЛИБАШИЋ

Најбољи интерес детета - појам

Међународни стандард у области заштите права детета који прописују бројни међународни документи.

То је оквир у коме се процењује читав низ животних ситуација које утичу на развој детета и примена свих прописаних права детета.

Најбољи интерес детета – међународни оквир

Овај принцип први пут спомиње *Декларација о правима детета Уједињених нација* од 20.11.1959.године

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена (1979) између осталог прописује да су родитељска права мушарца и жене једнака, а у сваком конкретном случају мора се водити рачуна о најбољем интересу детета.

Конвенција о правима особа са инвалидитетом успоставља обавезу поштовања принципа најбољег интереса детета када су у питању родитељи и старатељи са инвалидитетом како би им се пружила помоћ и подршка у контексту њихове бриге о деци.

Конвенција о заштити свих лица од присилних нестанака такође прописује принцип заштите најбољег интереса детета чији су родитељи односно старатељи или сама деца подвргнути насилном нестанку.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима не говори изричито о најбољем интересу детета, али у Општем коментару број 19 Комитет констатује да мора бити да у најбољем интересу детета у споровима за вршење родитељског права или само споровима за издржавање или споровима о старатељству морају бити предузете све мере да се заштити најбољи интерес детета.

Конвенција о правима детета (КоПД) прописује у члану 3 да у свим активностима који се тичу деце без обзира да ли их спроводе јавне или приватне институције социјалне заштите, судови, законодавна тела најбољи интерес детета има првенствен значај.

Спор за вршење односно лишење родитељског права и право детета да одржава однос са родитељем са којим не живи су посебно апострофирани у члану **9 и 18 КоПД**

Издавање детета из примарне породице у циљу смештаја у алтернативне облике старања, хранитељство и усвојење (члан 20 и 21 КоПД)

Најбољи интерес детета представља флексибилни правни институт који своју конкретну садржину и значење добија у сваком конкретном случају

Садржина најбољег интереса детета

Принцип најбољег интереса детета према *Општем коментару број 14 Комитета за права детета* указује да су сва права детета прокламована Конвенцијом управо у складу са његовим најбољим интересом ради остваривања признатих права.

Најбољи интерес детета је тродимензионалан и представља:

- Суштинско право детета
- Основни интерпретативни принцип
- Својеврсно правило поступка

Суштинско право детета које има примат када се одлучује о његовим правима у приватној или јавној сфери

Основни интерпретативни принцип – у случају постојања више норми које се у конкретном случају имају применити примењује се она која гарантује заштиту најбољег интереса детета

Својеврсно правило поступка - у случају постојања више могућих решења увек изабрати оно које је у најбољем интересу

Елементи најбољег интереса детета према мишљењу Комитета за права детета

Мишљење детета – Комитет подсећа да свако дете без обзира на узраст, здравствено стање, инвалидитет, припадност мањини, које је способно да формира мишљење има право да га слободно изрази чиме се обезбеђује партиципација детета приликом процене најбољег интереса

Идентитет детета- пол, национално порекло, верски и културни идентитет детета се морају имати у виду приликом узврђивања најбољег интереса. То је нарочито важно код алтернативног старања када се морају ценити верске, етничке, културне и језичке припадности детета.

Очување породичне средине и односа- у систему заштите детета очување породице представља важну компоненту. Под породицом се подразумева биолошка породица, усвојитељска, хранитељска или шира биолошка породица у складу са обичајима.

Дете се може одвојити од породице само када је то у његовом најбољем интересу

Брига, заштита и безбедност детета- Комитет указује да се у оквиру најбољег интереса детета процењују и материјалне, физичке, образовне и емотивне потребе.

Код безбедности детета води се рачуна и о процени будућих ризика у циљу предострожности.

Ситуација рањивости - јавља се када су у питању деца са инвалидитетом која живе или раде на улици, мигранти, избеглице и друго.

Право детета на здравље – обухвата читав низ активности везаних за лечење детета, давање детету информација о његовом здравственом стању и тражење пристанка на предузимање медицинских мера

Право детета на образовање – правни интерес је гаранција да ће ово право детета бити поштовано

Значај и функција принципа најбољег интереса детета

Комитет за права детета указује да поред најбољег интереса детета постоје и интереси других лица, сродника. У том случају, иако се тежи компромису Комитет за права детета наглашава да интерес детета ипак има примарни значај приликом доношења одлуке шта је најбоље за дете.

Принцип најбољег интереса детета има и контролно – заштитну функцију и служи да се од више интереса и решења задовољи онај који је најбољи за дете

Временска компонента

Краткорочни, средњорочни и дугорочни ефекти који утичу на развој детета.

Процена и утврђивање најбољег интереса детета

Поступак процене има за циљ проналажење решења која у конкретним околностима у највећој мери одговара потребама детета и обезбеђује правилан психофизички развој.

Поред потреба које треба задовољити ту се рачунају и особе које их могу задовољити - родитељи, чланови породице, установе социјалне заштите и др.

Утврђивање најбољег интереса детета започиње проценом од узраста, пола, зрелости, припадништва мањинској групи, физичког или менталног инвалидитета, да ли дете има родитеље или се о њему брине шира породица или старатељ, безбедносних околности или друго.

Када је у питању судски поступак суду потпору пружају стручна лица

У оквиру процене и утврђивања најбољег интереса детета Комитет нарочито узима у обзир мишљење детета и партиципацију детета у поступку у којем се врше процена и утврђивање најбољег интереса детета.

Сви елементи за процену су једнаког значаја и међу њима нема хијерархије.

Сваки процес који се тиче одлучивања детета мора укључивати следеће елементе:

Комуникацију са дететом – пуна партиципација тако што ће се утврдити да ли је дете способно да формира своје мишљење и у том случају обезбедити да добије информације на основу којих ће изразити мишљење

Правно заступање- обезбедити детету заступника који ће не само штити права детета и најбољи интерес већ и пренети мишљење детета уколико га је оно изразило

Утврђивање чињеница- оцена сваке чињенице посебно и свих чињеница заједно

Квалификовани стручњаци- сарадња са психолозима, социолозима, педагозима, лекарима како би се утврдиле индивидуалне карактеристике детета

Нарочита хитност поступка – проток времена има негативне последице и контраиндикован је заштити најбољег интереса детета

Образложена одлука

Начело двостепености поступка

Мишљење детета

Мишљење детета

Принцип најбољег интереса детета је у комплементарном односу са мишљењем детета.

КоПД детету гарантује читав низ политичких права (слобода изражавања, слобода мишљења, савести и вероисповести, слобода удруживања и мирног окупљања)

Право на сопствено мишљење је једно од политичких права детета

Право на мишљење детета подразумева:

- Способност детета да формира сопствено мишљење
- Да мишљење слободно изрази о свим питањима која га се тичу
- Да се његовом мишљењу посвети дужна пажња у складу са узрастом и зрелошћу

Из овог права произлази **право на партиципацију, право да буде саслушано непосредно или преко законског заступника у свим судским и административним поступцима у којима се одлучује о његовим правима.**

Основни аспекти садржине права детета на мишљење

КоПД сваком детету гарантује право на мишљење без обзира на узраст.

Одлична чињеница је да ли је дете способно да формира мишљење а не колико година има

Комитет за права детета инсистира да се државе чланице уздрже од успостављања старосних граница којима се унапред ограничава право детета на мишљење.

Дете може изразити мишљење и у узрасту када претежно невербално комуницира кроз игру, говор тела, израз лица, цртање, сликање и на друге начине на које деца од раног детињства до предшколског узраста показују разумевање околине око себе.

Мишљење детета је право али не обавеза

Претпоставка слободног изражавања мишљења је да је дете у складу са својим развојним способностима добило одговарајуће информације од лица која доносе одлуку од његовим правима

Дете мишљење изражава у условима у којима се осећа подржано и сигурно

Дете мора да верује да ће се његово мишљење узети у обзир и да ће му бити посвећена дужна пажња о питањима који га се тичу

Слободно изражено мишљење је само аутентично мишљење детета

Предуслов утврђивања аутентичног мишљења је активно слушање детета у циљу утврђивања његових мисли и осећања

Зрелост детета је битан критеријум код утврђивања мишљења детета и није условљена годинама живота детета јер деца истих година не морају бити истог степена зрелости

Обавеза да се мишљењу детета посвети дужна пажња подразумева и да се мора водити рачуна како ће одређена одлука имати утицаја на живот детета

Право на мишљење детета подразумева и право на образложење у судској одлуци зашто је оно прихваћено или не.

Право детета да буде саслушано у грађанским судским поступцима

Право на мишљење има своје процесне аспекте који прописују право да дете буде саслушано у свим поступцима који га се тичу

Ово право везује се за брачне спорове, спорове о вршењу односно лишењу родитељског права, усвојење, хранитељство, насиље у породици, али и у поступцима који нису покренути од стране државе као што је алтернативно решавање спорова кроз медијацију.

Остваривање права детета да буде саслушано у судском поступку подразумева постојање правосуђа које има услова за то.

У згради државних органа где се спроводи саслушање треба да постоје прилагођене просторије, да буду запослене особе које ће пружити потребне информације и подршку детету

Дете може бити саслушано лично или преко законског заступника

Уколико се саслушава преко законског заступника не сме да постоји сукоб интереса између детета и њега

У случају сукоба интереса поставља се колизијски старатељ који мора бити оспособљен за рад са децом

Пет корака у утврђивању права на мишљење детета

1. Припрема – подразумева да дете добије информацију о томе када, где и у чијем присуству ће бити саслушано
2. Прибављање мишљење детета
3. Процена способности
4. Давање повратних информација
5. Правни лекови

У својим закључцима Комитет за права детета изражава жаљење што се ово право крши

Хвала
на
пажњи!